

1034- PERUBAHAN PERINTAH NAFKAH ANAK DISEBABKAN KEPERLUAN KOS SARA HIDUP: PERBANDINGAN UNDANG-UNDANG KELUARGA ISLAM DAN SIVIL

ZANARIAH DIMON

Fakulti Syariah dan Undang-undang
Universiti Islam Selangor (UIS)
zanariah@kuis.edu.my

ZAINI YUSNITA MAT JUSOH

Fakulti Syariah dan Undang-undang
Universiti Islam Selangor
zainiyusnita@kuis.edu.my

ABSTRAK

Kewajipan bapa adalah memberi nafkah kepada anak-anak sama ada dalam masa perkahwinan atau selepas perceraian dan sama ada anak-anak di bawah jagaan bapa atau di bawah jagaan ibu atau pihak lain. Justeru, ibu berhak mengemukakan tuntutan nafkah bagi pihak anak-anaknya dan mahkamah akan mengeluarkan perintah nafkah anak berdasarkan asas-asas pertimbangan seperti keperluan semasa, kebajikan dan kecukupan anak serta kemampuan bapa. Namun, perintah nafkah ini bukan merupakan satu perintah yang mutlak. Sekiranya terdapat pihak-pihak tidak berpuas hati dengan kadar tersebut seperti jumlah nafkah yang sedikit atau jumlah nafkah yang melebihi kemampuannya, maka undang-undang membenarkan untuk membuat permohonan mengubah perintah nafkah di mahkamah. Tanggungjawab bapa untuk membayar nafkah anak dalam tempoh perkahwinan dan selepas perceraian juga wujud di bawah Undang-undang keluarga Orang Bukan Islam. Pihak-pihak juga boleh memohon kepada mahkamah untuk mengubah perintah nafkah tersebut. Oleh itu kajian ini dibuat untuk mengkaji isu-isu berkaitan permohonan perubahan perintah nafkah anak dan hubungannya dengan keperluan kos sara hidup dalam kes-kes di mahkamah syariah dan juga mahkamah sivil. Pengumpulan data melalui analisis dokumen melibatkan analisis sumber primer dan sekunder sebagai satu daripada cara kajian ini untuk mendapatkan data. Sumber primer yang digunakan dalam kajian ini ialah jurnal-jurnal perundangan dan statut perundangan keluarga Islam dan sivil. Manakala sumber sekunder seperti artikel, buku, jurnal, akhbar laman sesawang dan juga kajian lepas. Data dianalisis secara deskriptif dan komparatif. Dapatan kajian menunjukkan peningkatan dan keperluan kos sara hidup adalah antara faktor utama permohonan perubahan perintah nafkah anak di mahkamah syariah dan mahkamah sivil. Kajian ini penting sebagai asas bagi memastikan kebajikan dan keperluan anak-anak sentiasa diutamakan dalam kes-kes yang melibatkan pembayaran nafkah di samping mengambil perhatian juga terhadap kemampuan bapa sebagai pembayar nafkah mutlak kepada anak-anaknya.

Kata kunci: perubahan, perintah, nafkah anak, kos sara hidup

PENGENALAN

Nafkah merupakan hak bagi orang yang dalam tanggungan seperti isteri dan anak-anak sama ada semasa perkahwinan atau selepas perceraian. Nafkah adalah keperluan untuk meneruskan kehidupan seperti makanan, pakaian, tempat tinggal, ubat-ubatan, pendidikan dan sebagainya. Tiada penetapan kadar nafkah yang jelas dalam undang-undang mahupun hukum syarak. Undang-undang Keluarga negeri-negeri di Malaysia hanya memperuntukkan bahawa nafkah isteri dan anak-anak perlu ditaksir mengikut kemampuan dan keperluan pihak-pihak iaitu penanggung nafkah dan penerima nafkah. Dalam konteks pemberian

nafkah anak pula, kewajiban bapa adalah memberi nafkah kepada anak-anak sama ada dalam masa perkahwinan atau selepas perceraian dan sama ada anak-anak di bawah jagaan ibu atau di bawah jagaan bapa atau pihak lain. Oleh itu, selepas perceraian, ibu berhak mengemukakan tuntutan nafkah bagi pihak anak-anaknya dan mahkamah akan mengeluarkan perintah nafkah tersebut berdasarkan asas-asas pertimbangan seperti keperluan semasa, kebajikan dan kecukupan anak-anak serta kemampuan bapa. Namun, perintah nafkah ini bukan merupakan suatu perintah yang mutlak dan rigid. Ini kerana sekiranya terdapat jumlah nafkah yang diperintahkan tidak mencukupi atau tidak memenuhi keperluan semasa atau jumlah nafkah yang melebihi kemampuan penanggung nafkah disebabkan berlaku perubahan matan, maka undang-undang membenarkan untuk mana-mana pihak yang terlibat membuat permohonan mengubah perintah nafkah tersebut di mahkamah. Kaedah ini juga terpakai bagi orang-orang bukan Islam dalam amalan perintah nafkah anak menurut undang-undang keluarga sivil.

Justeru, artikel ini akan memfokuskan perbincangan mengenai peruntukan-peruntukan yang berkaitan dengan hak tuntutan perubahan perintah nafkah anak-anak selepas perceraian disebabkan perubahan matan berdasarkan undang-undang keluarga Islam dan undang-undang keluarga sivil di Malaysia. Perubahan perintah nafkah anak boleh berlaku disebabkan banyak faktor antaranya perubahan taraf sosial, peningkatan kos sara hidup, penambahan keperluan berdasarkan situasi semasa dan sebagainya.

METODOLOGI

Artikel ini adalah hasil kajian kualitatif menerusi analisis kandungan dan analisis kes. Data-data diperolehi sumber primer seperti jurnal-jurnal perundangan dan statut perundangan keluarga Islam dan sivil. Manakala sumber sekunder seperti artikel, buku, jurnal, akhbar laman sesawang dan juga kajian lepas. Data-data kes pula diperolehi daripada kes-kes tuntutan perubahan perintah nafkah anak yang dilaporkan dalam jurnal dan laporan kes. Data-data di analisis secara diskriptif dan komparatif di antara undang-undang keluarga Islam dan undang-undang keluarga sivil.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

Secara literal, nafkah berasal daripada perkataan bahasa Arab iaitu *al-Infaq* yang bermaksud membayar, membelanja dan mengeluarkan wang ringgit (Az-Zuhaily, 2009). Menurut Kamus Dewan Edisi Keempat, nafkah bermaksud wang untuk memiliki makanan dan lain-lain yang diperlukan untuk memelihara hidup atau sara hidup (Kamus Dewan, 2005). Selain itu, ia juga bermaksud perbelanjaan dan lain-lain yang wajib diberikan oleh suami kepada isteri. Oleh itu, pengertian nafkah meliputi semua perkara yang diperlukan oleh manusia seperti makanan, minuman, pakaian dan tempat tinggal yang menepati konteks mengeluarkan belanja atau sara hidup bagi mereka yang dikehendaki atas seseorang untuk membiayai dan menanggung nafkah. Secara amalnya dalam sebuah institusi keluarga, mengikut ketetapan hukum syarak dan undang-undang, suami atau bapa yang wajib menanggung nafkah isteri dan anak-anaknya.

Justeru, fokus perbincangan artikel ini adalah berkaitan perintah nafkah anak, penetapan kadar nafkah anak dan pengubahan perintah nafkah anak serta kaitannya dengan keperluan kos sara hidup. Perbandingan akan dibuat di antara undang-undang keluarga Islam dan undang-undang keluarga sivil dengan meneliti peruntukan undang-undang dan kes-kes berkaitan.

Perintah Nafkah Anak

Hukum Syarak telah menetapkan bahawa kewajipan membayar nafkah anak adalah terletak ke atas bapa sama ada dalam tempoh perkahwinan atau selepas perceraian ibu bapa. Kelayakan terhadap nafkah ini berasaskan hubungan persaudaraan yang diasaskan pada pertalian darah serta keturunan (Badruddin & Azizah. 2013). Kewajipan ini berdasarkan firman Allah SWT yang bermaksud:

Dan ibu-ibu hendaklah menyusukan anak-anak mereka selama dua tahun genap bagi orang yang hendak menyempurnakan penyusuan itu; dan kewajipan bapa pula ialah memberi makan dan pakaian kepada ibu itu menurut cara yang sepatutnya. (Al-Baqarah,2: 233)

Berdasarkan ayat di atas jelas menunjukkan kewajipan bapa kandung untuk menyediakan nafkah kepada anak-anak tanggungan. Kewajipan ini akan berterusan selagi bapa mempunyai kemampuan dan berkeupayaan untuk bekerja. Peruntukan undang-undang keluarga Islam juga jelas menunjukkan bahawa bapa bertanggungjawab menanggung nafkah anak (Nora. 2007). Sebagai contoh, seksyen 73 Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Negeri Selangor) 2003 (EUKI Selangor 2023) menyatakan bahawa:

Kecuali jika sesuatu perjanjian atau sesuatu perintah Mahkamah memperuntukkan selainnya, maka adalah menjadi kewajipan seseorang lelaki menanggung nafkah anaknya, sama ada anak itu berada dalam jagaannya atau dalam jagaan seseorang lain, sama ada dengan mengadakan bagi mereka tempat tinggal, pakaian, makanan, perubatan dan pelajaran sebagaimana yang munasabah memandang kepada kemampuan dan taraf kehidupannya atau dengan membayar kosnya.

Ketetapan yang sama juga terdapat dalam undang-undang keluarga sivil mengenai tanggungjawab menanggung nafkah anak-anak. Begitupun, menurut undang-undang sivil, tanggungjawab untuk menanggung nafkah anak-anaknya boleh diperintahkan kepada ibu bapa sebagaimana peruntukan dalam Seksyen 92 Akta Membaharui Undang-undang (Perkahwinan dan Perceraian) 1976 (AMU). Menurut seksyen ini adalah menjadi kewajipan bagi ibu bapa untuk menanggung nafkah anak-anak. Kewajipan ini termasuk menyediakan keperluan makan minum, pelajaran, tempat tinggal dan rawatan kesihatan (Mimi Kamariah. 1994). Kewajipan membayar nafkah juga wajib kepada anak-anak yang ditinggalkan di bawah jagaan orang lain selagi ikatan kekeluargaan masih wujud. Walau bagaimanapun dari segi amalan kebiasaan, kewajipan menanggung nafkah akan diutamakan kepada bapa. Walaupun, anak berada dalam jagaan orang lain tetapi masih wujud ikatan kekeluargaan atau suatu perintah telah dibuat, tanggungjawab nafkah tetap berterusan. (Nor Aini. 2012)

Selain itu, undang-undang keluarga Islam dan sivil memperuntukkan mengenai kuasa Mahkamah untuk memerintahkan nafkah ke atas lelaki atau bapa bagi kanak-kanak dalam

empat situasi iaitu sekiranya dia enggan atau cuai mengadakan peruntukan dengan munasabah bagi anaknya atau jika dia meninggalkan langsung isterinya dan anaknya dalam jagaan isteri atau semasa menanti keputusan sesuatu prosiding suami isteri atau apabila perintah hak jagaan anak diserahkan kepada seseorang lain. Peruntukan ini berdasarkan seksyen 74 EUKI Selangor 2003 dan Seksyen 93 AMU 1976. Walau bagaimanapun, terdapat penambahan situasi lain yang membolehkan perintah nafkah dibuat menurut undang-undang keluarga Islam iaitu mahkamah berkuasa mengeluarkan perintah nafkah anak apabila suami/bapa mendapat kebenaran poligami menurut seksyen 23.

Selain daripada peruntukan dalam AMU bagi undang-undang keluarga sivil, tuntutan nafkah juga boleh dibuat di bawah Akta Perempuan Bersuami dan Anak-Anak (Nafkah)1950. Akta ini membenarkan tuntutan nafkah terhadap anak di buat walaupun tiada petisyen perceraian dan perkahwinan masih wujud sekiranya suami menolak atau gagal memberi nafkah sepanjang tempoh perkahwinan. Menurut Seksyen 3 Akta tersebut, suami boleh diperintahkan membayar nafkah dalam kadar yang bersesuaian dengan kemampuannya atau jumlah yang dianggap oleh mahkamah sebagai munasabah. Mahkamah akan memberi pertimbangan kepada jumlah gaji suami, jenis pekerjaan, tanggungjawab dan sebagainya.

Sekiranya mahkamah mendapati suami masih enggan membayar nafkah, tindakan terhadap suami juga boleh diambil di bawah Akta Perempuan Bersuami dan Anak-Anak (Menguatkuasakan Nafkah) 1968 dan Akta Perintah Nafkah (Kemudahan bagi Penguatkuasaan) 1949. Kedua-dua akta ini digubal bagi menjamin agar perintah nafkah yang telah dikeluarkan dapat dikuatkuasa sepenuhnya terhadap suami. Seksyen 4 Akta Perempuan Bersuami dan Anak-Anak (Menguatkuasakan Nafkah) 1968 membolehkan pihak isteri semasa membuat permohonan nafkah, memohon untuk perintah potongan gaji dibuat. Di bawah akta ini, suami mestilah seorang yang bekerja dan mempunyai pendapatan dan juga mestilah mempunyai majikan. Bagi suami yang tidak mempunyai majikan, nafkah ini boleh dibayar melalui mahkamah (Noor Aziah. 2006). Peruntukan ini juga terpakai bagi perintah nafkah anak.

Manakala Akta Perintah Nafkah (Kemudahan bagi Penguatkuasaan) 1949 adalah untuk menguatkuasakan nafkah di negara lain yang mempunyai perjanjian dengan Malaysia. Ini sangat berguna bagi pasangan yang berkahwin dengan rakyat asing yang kemudiannya melarikan diri ke negara asalnya untuk tidak membayar nafkah. Antara negara yang boleh dikuatkuasakan perintah nafkah ialah England, Wales, Ireland Utara, Brunei, Singapura dan Afrika Selatan. (Noor Aziah. 2006)

Sehubungan itu, jelas bahawa menurut undang-undang keluarga Islam dan sivil, ibu boleh mendapatkan perintah daripada mahkamah supaya bapa menanggung nafkah anak-anaknya. Perintah nafkah oleh bapa ini akan kekal sehingga tamat tempohnya atau sehingga terdapat perubahan berdasarkan kepada keperluan dan perkembangan semasa yang berlaku kepada penerima nafkah atau penanggung nafkah. Justeru, hak untuk menuntut nafkah daripada bapa kandung boleh dibuat oleh si ibu bagi pihak anak-anaknya sama ada dalam tempoh perkahwinan sekiranya bapa cuai atau culas menanggung nafkah anak-anak atau selepas berlaku perceraian.

Walaupun bagaimanapun, undang-undang keluarga Islam menetapkan bahawa kewajipan menanggung nafkah anak oleh bapa kandung akan berpindah kepada waris yang lain

mengikuti tertib faraid sekiranya berlaku kematian atau ketidakmampuan bapa (Bahiyah et al. 2016). Seksyen 73 (2) 61, Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Negeri Selangor) 2003 menerangkan hal tersebut: Seksyen 73 (2):

(2) Kecuali seperti tersebut di atas, adalah menjadi kewajipan seseorang yang bertanggung di bawah Hukum Syarak, supaya menanggung nafkah atau memberi sumbangan kepada nafkah kanak-kanak jika bapa kanakkanak itu telah mati atau tempat di mana bapanya berada tidak diketahui atau jika dan setakat mana bapanya tidak berupaya menanggung nafkah mereka.

Penetapan Kadar Nafkah Anak

Penetapan kadar nafkah anak-anak telah diperuntukkan secara umum dalam undang-undang keluarga di Malaysia sama ada undang-undang keluarga Islam atau undang-undang keluarga sivil. Ia hanyalah panduan umum bagi hakim syarie dan hakim sivil mentaksirkan kadar nafkah yang bersesuaian berasaskan kepada dua perkara utama iaitu kemampuan bapa sebagai penanggung nafkah dan keperluan anak-anak sebagai penerima nafkah. Seksyen 72 (1) EUKI Selangor 2003 memperincikan mengenai keperluan nafkah anak, iaitu: Kecuali jika sesuatu perjanjian atau sesuatu perintah Mahkamah memperuntukkan selainnya, maka adalah menjadi kewajipan seseorang lelaki menanggung nafkah anaknya, sama ada anak itu berada dalam jagaannya atau dalam jagaan seseorang lain, sama ada dengan mengadakan bagi mereka tempat tinggal, pakaian, makanan, perubatan, dan pelajaran sebagaimana yang munasabah memandang kepada kemampuan dan taraf kehidupannya atau dengan membayar kosnya.

Jika dilihat kepada peruntukan ini, tidak ada bezanya dengan apa yang telah diperuntukkan dalam undang-undang keluarga sivil mengenai pentaksiran nafkah anak bagi orang-orang bukan Islam. Undang-undang keluarga sivil memperuntukkan kewajipan nafkah anak adalah dalam bentuk sumbangan terhadap keperluan anak dari aspek tempat tinggal, pakaian, makanan dan pendidikan sebagaimana yang munasabah dengan mengambil kira kemampuan dan kedudukan serta taraf hidup seorang anak sebelum berlakunya perceraian berdasarkan seksyen 92 AMU 1976. Aspek kemampuan penanggung nafkah dan keperluan yang munasabah bagi penerima nafkah iaitu anak-anak adalah asas dalam penetapan kadar nafkah sama seperti dalam undang-undang keluarga Islam.

Kajian mendapati keperluan nafkah anak-anak adalah dari segi menyediakan keperluan asas anak-anak seperti tempat tinggal, pakaian, makanan dan pelajaran sebagaimana yang munasabah mengikut kepada kemampuan dan kedudukan si penanggung nafkah iaitu bapa. Ia dibuktikan dalam kajian Bahiyah et al. (2013) bahawa tanggungjawab bapa menyediakan nafkah anak seperti tempat tinggal, makanan, pakaian, perubatan, pelajaran dan sebagainya berdasarkan kepada kemampuan dan kedudukan bapa. Ini bermaksud asas pertimbangan utama di dalam menentukan kadar nafkah anak masih kekal sehingga kini iaitu kemampuan bapa dan keperluan anak-anak. Jika hanya merujuk kepada kemampuan bapa tanpa menilai keperluan anak-anak, dikhuatiri akan berlaku zalim kepada anak-anak. Begitu juga sebaliknya, jika hanya merujuk kepada keperluan anak tanpa melihat kemampuan bapa akan menyebabkan kesusahan kepada bapa (Zaini Nasohah. 2018).

Pentaksiran nafkah anak juga perlu disesuaikan dengan keperluan dan perkembangan semasa tanpa menghadkan hanya kepada keperluan asas seperti makanan, pakaian, tempat tinggal dan perubatan sahaja. Ini kerana menurut Zaini Nasohah (2018), keputusan mengenai perintah nafkah anak pada masa kini boleh dikategorikan kepada penetapan nafkah utama dan nafkah-nafkah sampingan sebagai tambahan untuk keselesaan hidup anak berkenaan. Nafkah utama melibatkan keperluan asas seperti makanan, pakaian, tempat tinggal, kos pendidikan dan perubatan manakala nafkah sampingan adalah keperluan tambahan seperti kos percutian, persiapan hari raya dan sebagainya. Ini kerana menurut kajian Zaini Nasohah (2018), keperluan anak-anak telah berubah mengikut peredaran zaman dengan pelbagai tafsiran yang dilihat amat bersesuaian dan munasabah yang diguna pakai dalam undang-undang sebagai suatu kelonggaran kepada Mahkamah untuk melihat keperluan yang asasi dan bukannya kehendak atau keinginan terhadap suatu keperluan yang mendesak.

Perubahan Perintah Nafkah Anak dan Keperluan Kos Sara Hidup Pihak-pihak

Perintah nafkah anak yang diperintahkan oleh mahkamah dalam permohonan tuntutan nafkah anak adalah tidak bersifat mutlak kerana ia boleh diubah atas permohonan pihak-pihak berdasarkan keperluan semasa melalui permohonan pengubahan perintah nafkah. Menurut undang-undang, pengubahan perintah nafkah ialah suatu permohonan yang dibuat kepada mahkamah untuk mengubah butir-butir perintah nafkah yang telah dikeluarkan terdahulu disebabkan oleh hal keadaan yang berubah (perubahan matan) sama ada untuk menambah atau mengurangkan jumlah nafkah ataupun mengubah cara pembayaran nafkah tersebut. Perubahan nafkah boleh dimohon di mahkamah melalui bapa ataupun ibu. Ia bergantung kepada keperluan bagi anak-anak. Jika seseorang mempunyai kepentingan dalam membiayai anak, maka boleh dimohon di mahkamah pada bila-bila masa dengan menyertakan alasan-alasan serta pembuktian sama ada mengurang atau menambahkan kadar nafkah anak (Mohd Hazwan Ismail. 2023).

Seksyen 76 EUKI Selangor 2003 memperuntukkan mengenai kuasa mahkamah syariah untuk mengubah perintah nafkah anak:

“Mahkamah boleh, atas permohonan seseorang yang ada mempunyai kepentingan, pada bila-bila masa dan dari semasa ke semasa mengubah, atau boleh pada bila-bila masa membatalkan, sesuatu perintah mengenai penjagaan atau nafkah seseorang anak, atas permohonan orang yang berhak menerima atau yang kena membayar nafkah itu menurut perintah yang telah dibuat, jika mahkamah berpuas hati, bahawa perintah itu telah diasaskan atas sesuatu salah pernyataan atau kesilapan fakta atau jika sesuatu perubahan matan telah berlaku tentang hal keadaan”

Begitu juga menurut undang-undang keluarga sivil, perintah nafkah yang dikeluarkan oleh mahkamah di bawah seksyen 92 AMU 1976 bukan merupakan satu perintah yang mutlak. Permohonan untuk mengubah perintah nafkah anak boleh dibuat sebagaimana seksyen 96 AMU 1976 yang memperuntukan seperti berikut:

“Mahkamah boleh pada bila-bila masa dan dari masa ke semasa mengubah atau boleh membatalkan sesuatu perintah mengenai penjagaan atau nafkah seorang anak atas permohonan mana-mana orang yang mempunyai kepentingan, jika mahkamah berpuas hati

bahawa perintah itu adalah berdasarkan atas sesuatu salah nyataan atau kesilapan fakta atau sesuatu perubahan material telah berlaku tentang hal keadaan.”

Sebagaimana yang ditetapkan oleh undang-undang, perintah nafkah tidak boleh dipindah kepada orang lain, justeru pihak yang bertanggung jawab perlu mematuhi perintah tersebut. Namun begitu perintah nafkah ini boleh diubah sekiranya pihak yang memohon berjaya membuktikan di mahkamah bahawa telah berlaku perubahan dalam kehidupan yang boleh memberi kesan kepada jumlah nafkah yang perlu dibayar sebagai contoh soal kemampuan kewangan serta keupayaan fizikal dan mental (Noriah Ibrahim, 2015).

Asas yang penting dalam permohonan pengubahan perintah nafkah anak adalah apabila berlaku perubahan matan atau perubahan material sama ada kepada penerima nafkah iaitu anak atau penanggung nafkah iaitu bapa. Perintah nafkah boleh diubah sekiranya hal keadaan orang yang mendapat nafkah telah berubah, hal keadaan orang yang menanggung nafkah telah berubah, peningkatan umur dan perbelanjaan anak-anak, kos perbelanjaan sara hidup telah berubah, keperluan semasa yang mendesak dan keperluan lain yang munasabah (<https://www.jbg.gov.my/images/doc/risalah/nafkah.pdf>. 24 Oktober 2023). Oleh itu, menurut Mohd Hazwan (2023), perubahan nafkah terkait dengan kadar jumlah dan kadar nafkah yang telah diperintahkan tersebut boleh diubah dengan cara memohon semula di mahkamah. Hakim akan menilai semula dan boleh diperintahkan sama ada perubahan tersebut berjaya diubah dengan menaikkan kadar jumlah, mengurangkan kadar jumlah dan juga boleh mengekalkan kadar jumlah seperti sebelumnya.

Perubahan matan atau perubahan material yang diperuntukkan dalam undang-undang bagi membolehkan permohonan perubahan perintah nafkah anak dibuat adalah bagi disesuaikan dengan dengan keperluan kos sara hidup semasa. Perubahan perintah nafkah ini adalah wajar bagi menjamin hak dan peluang kedua-dua pihak yang terlibat dengan perintah nafkah anak untuk mendapat nafkah yang mencukupi atau untuk membiayai nafkah mengikut keperluan kos sara hidup yang boleh jadi meningkat mengikut perkembangan semasa. Kos sara hidup adalah kos yang terpaksa ditanggung oleh isi rumah bukan sahaja untuk memenuhi keperluan asas seperti makanan, pakaian dan tempat tinggal tetapi juga keperluan-keperluan lain untuk keselesaan hidup termasuk kos pendidikan, kos sambungan jalur lebar dan kos kenderaan untuk kegunaan harian (Julisza. 2014).

Oleh itu, permohonan perubahan perintah nafkah anak boleh dibuat di mahkamah syariah bagi orang Islam atau mahkamah sivil bagi orang bukan Islam oleh ibu/anak atau bapa sendiri sebagai defendan dalam kes asal perintah nafkah anak tersebut. Dalam kes *Muhammad Zaiman Bin Jarmin lwn. Norasiah Bt Majid* [2009] 2 SHLR 153, plaintif diperintahkan membayar nafkah anak untuk tiga orang anak sebanyak RM450 sebulan. Bayaran tersebut dibuat kepada defendan melalui potongan gaji plaintif. Di dalam kes ini plaintif memohon mengubah perintah nafkah anak tersebut kepada RM250 sebulan. Plaintif memaklumkan bahawa beliau sudah sukar mendapat elaun kerja lebih masa dan menyebabkan hidup beliau susah. Plaintif bekerja sebagai operator pengeluaran dengan pendapatan kasar sebanyak RM847.03 sebulan termasuk elaun. Mahkamah berpuashati plaintif telah mengalami kesempitan hidup masa ini iaitu berlaku perubahan matan selepas perintah nafkah yang asal. Oleh itu, mahkamah memutuskan nafkah anak untuk anak pertama dan kedua sebanyak RM120 sebulan setiap seorang dan anak ketiga sebanyak RM90 sebulan berjumlah RM330 sebulan memandangkan anak mereka masih kecil dan difikirkan cukup untuk keperluan pada

masa ini kerana nafkah anak boleh dipohon mengikut keperluan semasa anak. Begitu juga dalam kes yang diputuskan di mahkamah sivil. Contohnya kes *Anna Tay Siew Hong lwn. Joseph Ng Tiong Yong* (1995) 3 CLJ 717, bahawa Responden telah memfailkan perintah penggubahan nafkah atas alasan dia telah berumur 60 tahun, sedang menghidap pelbagai penyakit, tiada kerja tetap dan terpaksa menanggung isteri kedua..Mahkamah berpuas hati bahawa terdapat perubahan matan tentang sesuatu hal keadaan Responden dan Responden menanggung kesusahan terhadap perintah nafkah yg asal. Oleh itu, tuntutan responden dibenarkan oleh mahkamah.

Terdapat dua cara yang digunakan di mahkamah syariah untuk memulakan sesuatu tindakan atau prosiding di mahkamah yang berbidang kuasa, iaitu tuntutan dan permohonan. Tuntutan adalah tiap-tiap tindakan atau prosiding kes mal yang dimulakan dengan saman dan dikepilkan bersama dengan penyata tuntutan. Manakala permohonan pula ialah tiap-tiap tindakan atau prosiding kes mal yang dimulakan dengan notis permohonan dan disertakan dengan affidavit sokongan (Nazri. 2013). Pihak yang mengemukakan permohonan mengubah perintah nafkah anak perlu mengemukakan perintah nafkah anak, pendapatan bulanan bapa, harta-harta yang dimiliki bapa, tanggungan dan hutang piutang bapa, status perbelanjaan bapa dan bukti-bukti keperluan semasa anak. Kebiasaannya Mahkamah melihat kepada pembuktian melalui dokumen-dokumen contohnya seperti dokumen gaji, dipotong gaji dan dibuang kerja. Ini bermakna perubahan matan yang berlaku dari segi keperluan kos sara hidup sama ada peningkatan nafkah atau pengurangan nafkah akan dipertimbangkan oleh mahkamah dalam memutuskan permohonan perubahan perintah nafkah anak. Walau bagaimanapun, mahkamah juga berkuasa untuk menolak permohonan tersebut sekiranya alasan-alasan bagi mengubah perintah nafkah tersebut tidak relevan atau tidak munasabah dan boleh menjejaskan kebajikan pihak-pihak atau di luar kemampuan penanggung nafkah.

Ini yang diputuskan oleh mahkamah dalam kes *Azrina Bt Omar lwn. Ghazali Bin Sharudin* [2011] 2 SHLR 6. Defendan telah dikenakan perintah membayar nafkah 3 orang anaknya sebanyak RM500 sebulan. Plaintiff kemudiannya memfailkan permohonan untuk menuntut perubahan ke atas nafkah semasa anak-anak kepada RM1,500 sebulan, perbelanjaan bagi sesi awal persekolahan anak-anak sebanyak RM1,750 setahun dan perbelanjaan bagi hari perayaan anak-anak sebanyak RM2,250 setahun. Mahkamah dalam keputusannya memutuskan bahawa jumlah yang dituntut oleh plaintiff adalah tidak munasabah dan berbentuk kemewahan yang boleh memberi kemudaratan kepada anak-anak maka ianya tidak perlu dipertimbangkan kerana telah berlawanan dengan konsep kemaslahatan. Kes ini boleh menjadi sandaran kepada asas kemampuan bapa dalam menanggung nafkah anak iaitu bukanlah dikira dari sudut kewangan dan faktor gaji defendan semata-mata tetapi juga dari segi fizikal (sihat) untuk mencari rezeki bagi menampung keperluan diri dan anak-anak. Manakala kepentingan dan keperluan anak-anak yang sangat-sangat diperlukan bagi menjamin kemaslahatan mereka pula melibatkan keperluan asasi atau *daruriyyat* meliputi makanan, pakaian tempat tinggal dan bayaran pendidikan. Dalam kes *Lim Bee Kee lwn. Leong Ah Chuan*(1950) MLJ 145 di mahkamah sivil pula, Responden telah membayar nafkah sebanyak RM600 kepada perayu dan dan 3 orang anak mereka.Responden telah memohon kepada Mahkamah agar jumlah tersebut dikurangkan kepada RM300 tetapi ditolak oleh Mahkamah atas alasan tiada sebarang perubahan matan yg berlaku yang membolehkan perintah nafkat tersebut diubah.

Justeru, jelas bahawa keperluan terhadap kos sara hidup sama ada bertambah atau berkurang akan menjadi faktor utama kepada permohonan perubahan perintah nafkah anak-anak kerana ia meibatkan keperluan anak-anak dan kemampuan bapa sebagai penanggung nafkah. Jika perubahan berlaku terhadap bapa contohnya kehilangan pekerjaan atau dikurangkan gaji atau pendapatan yang memberi kesan kepada keperluan sara hidupnya maka ia menyebabkan bapa itu tidak berkemampuan lagi untuk membiayai nafkah anak sebagaimana yang diperintahkan oleh mahkamah. Begitu juga sekiranya terdapat keperluan yang meningkat berkaitan kos sara hidup bagi anak-anak disebabkan peningkatan umur atau perkembangan pendidikan atau perubahan tahap kehidupan atau kesihatan, ia juga akan menyebabkan keperluan kepada perubahan perintah nafkah anak dibuat oleh ibu sebagai penjaga anak atau oleh anak itu sendiri.

KESIMPULAN

Analisis menunjukkan bahawa undang-undang keluarga Islam dan undang-undang keluarga sivil di Malaysia mempunyai peruntukan yang jelas mengenai hak untuk mengemukakan permohonan perubahan perintah nafkah anak bagi orang Islam dan orang bukan Islam. Permohonan boleh dibuat sekiranya berlaku perubahan matan atau perubahan material daripada perintah nafkah anak yang asal. Namun tidak terdapat pentafsiran yang jelas mengenai perubahan matan atau material tersebut. Daripada kes-kes yang dibicarakan di mahkamah syariah dan mahkamah sivil menunjukkan di antara elemen-elemen yang melibatkan perubahan matan yang disebut dalam peruntukan seksyen 76 EUKI Selangor 2003 atau perubahan material dalam seksyen 92 AMU 1976 adalah seperti sekiranya berlaku perubahan terhadap penerima nafkah dan penanggung nafkah, peningkatan umur dan perbelanjaan anak-anak, kos perbelanjaan sara hidup telah berubah, keperluan semasa yang mendesak dan keperluan lain yang munasabah. Oleh itu, dicadangkan supaya peruntukan undang-undang yang ada boleh memperincikan secara lebih jelas mengenai elemen-elemen yang membawa maksud kepada perubahan matan atau perubahan material supaya dapat diaplikasikan secara lebih telus dan komprehensif bagi menjamin kebajikan dan kemasalahatan pihak-pihak yang terlibat secara langsung dengan perintah nafkah anak ini.

RUJUKAN

- Abdul Hak, N. 2007. Jaminan Hak Nafkah Anak-anak. Dalam Najibah Mohd Zin et al. Siri Perkembangan Undang-undang di Malaysia Undang-undang Keluarga (Islam).. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdullah. N. A. 2012. Undang-Undang Keluarga Di Malaysia, Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Ahmad, B., Abd. Wahab, Mazni, Azahari, R. & Ab. Rahman, A. 2016. Pentaksiran Nafkah Anak Berasaskan Kriteria Kifayah Dan Ma'ruf: Kajian Kes Di Malaysia The 1st International Conference on Islam and Contemporary Issues in The Muslim World: Challenges and Way Forward, 5-6 Disember 2016, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Akta Memperbaharui Undang- Undang (Perkahwinan Dan Penceraian)1976.
- Akta Perempuan Bersuami dan Anak-Anak (nafkah) 1950

- Anna Tay Siew Hong lwn. Joseph Ng Tiong Yong* (1995) 3 CLJ 717
Azrina Bt Omar lwn. Ghazali Bin Sharudin [2011] 2 SHLR 6
Chua, N. A. 2006. Family Law For Non Muslim In Malaysia. Petaling Jaya.
Enakmen Undang-undang Keluarga Islam (Negeri Selangor) 2003
Ibrahim, B. dan Mohd, A. 2013. Hak Anak Terhadap Nafkah Dalam Perundangan Islam: Sejauh Manakah Bapa Bertanggungjawab Menanggung Nafkah Anaknya. KANUN. 25(2). 255-272
Ibrahim, N. 2015. Family Law For Non Muslim In Malaysia. IIUM Press: Kuala Lumpur.
Ismail, M.H. 2023. Perubahan Perintah Nafkah Anak Mengikut Kepada Keperluan Semasa: Kajian Di Negeri-Negeri Zon Utara. *International Journal for Studies on Children, Women, Elderly and Disabled*. Vol. 18, (Jan). 29-37
Lim Bee Kee lwn. Leong Ah Chuan(1950) MLJ 145
MA & Muhammad Harun Zain. Jil. 4. Selangor: Berlian Publications Sdn. Bhd.
Majid, M. K. 1994, Undang- Undang Keluarga Malaysia. Malaysia: Singapura.
Mohd Awal, N. A. 2006. Wanita dan Undang-Undang. Petaling Jaya: ILBS
Mohd, N. 2013. Undang-Undang Tatacara Mal Mahkamah Syariah. Cetakan Kedua. Kuala Lumpur (Anugerah Cekal Sdn. Bhd.). Hlmn 35.
Muhammad Az-Zuhaili. 2009. Al-Mu'tamad Fiqah Imam Syafi'i. Terj. HM. Yusuf Sinaga
Muhammad Zaiman Bin Jarmin lwn. Norasiah Bt Majid [2009] 2 SHLR 153
Nasohah, Z. 2018. Analisa Keputusan Mahkamah Syariah Dalam Penentuan Kadar Dan Bentuk Nafkah Anak. *Proceeding 3rd International Seminar on Islamic Thought*.
Sabtu, J. 2004. Dimensi KOOP.